

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรมไทย และวิศิษฏ์ศิลปิน

เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘ รัฐบาลได้ประกาศให้วันที่ ๒ เมษายน ของทุกปี อันเป็นวันคล้ายวันพระราชสมภพของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เป็น “วันอนุรักษ์มรดกไทย” ด้วยตระหนักในพระปรีชาสามารถในด้านศิลปวัฒนธรรม และพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงอนุเคราะห์สนับสนุนกิจกรรมอันเนื่องด้วยงานวัฒนธรรมของชาติเสมอมา โดยเฉพาะทรงเป็นแบบอย่างในการบำเพ็ญพระราชกรณียกิจ และพระราชจริยาวัตรในด้านการอนุรักษ์มรดกของชาติในสาขาต่าง ๆ เช่น วรรณศิลป์ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ภาษาไทย สถาปัตยกรรม ดนตรีไทยและพุทธศาสนา รวมทั้งได้เจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทในการสร้างสรรค์และธำรงรักษามรดกของชาติให้ยั่งยืนตกทอดต่อไปถึงลูกหลาน

สำหรับคำว่า “มรดกไทย” ในที่นี้ คณะกรรมการอำนวยการวันอนุรักษ์มรดกไทย ได้ให้ความหมายไว้ว่า “มรดกทางวัฒนธรรมที่แสดงออกถึงสัญลักษณ์ของความเป็นชาติ ซึ่งได้แก่ โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ โบราณสถาน วรรณกรรม ศิลปหัตถกรรม นาฏศิลป์และดนตรี ตลอดจนจนถึงการดำเนินชีวิตและคุณค่าประเพณีต่าง ๆ อันเป็นผลผลิตร่วมกันของผู้คนในผืนแผ่นดินในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา”

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีได้รับการทูลเกล้าฯ ถวายพระสมัญญาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๑ ว่า “เอกอัครราชูปถัมภกมรดกวัฒนธรรมไทย” และเมื่อวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ วันศิลปินแห่งชาติ คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติก็ได้ทูลเกล้าฯ ถวายพระสมัญญา “วิศิษฏ์ศิลปิน” (อ่านว่า วิ-สิต-สิน-ละ-ปิน) แต่พระองค์ท่าน ซึ่งมีความหมายว่าทรงมีพระอัจฉริยภาพและทรงพระปรีชาสามารถในศิลปะหลายสาขา ทรงมีคุณูปการต่อเหล่าศิลปินและศิลปวัฒนธรรมของชาติ และยังทรงเป็นเมธีทางด้านวัฒนธรรม คือทรงเป็นปราชญ์ที่มีความรอบรู้ในวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ

ภาพสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงงานด้านศิลปวัฒนธรรม นับเป็นภาพที่คุ้นตาพสกนิกรชาวไทยเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะพระปรีชาสามารถในศิลปะหลายสาขาก็ก้าวหน้าเป็นที่ยอมรับ อากิ

ด้านวรรณศิลป์ ทรงได้พระราชนิพนธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรองเป็นจำนวนมาก อีกทั้งมีความหลากหลายในแนวเรื่องและลีลา งามด้วยรสถ้อยทางภาษา เบี่ยมด้วยสุนทรีย์และเนื้อหาสาระ ในหนังสือ “เทพรัตนบรรณศิลป์” ของ รศ.ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล ได้กล่าวไว้ว่า สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงพระปรีชาสามารถแต่งคำประพันธ์ได้ทั้งโคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร้อย แต่ทรงแต่งโคลงสี่สุภาพได้ดียิ่งเช่น เรื่องอยุธยา กษัตริยานุสรณ์ พุทธศาสนสุภาษิต เป็นต้น พระราชนิพนธ์ร้อยกรองที่มีอยู่จำนวนมากได้สะท้อนให้เห็นเด่นชัดถึงการทรงเป็นกวีและปราชญ์ทางภาษาแห่งรัตนโกสินทร์ร่วมสมัย ผู้ทรงสืบทอดความงามความชื่นชมแห่งวรรณศิลป์ไทยได้อย่างดีเลิศ และยังทรงเป็นตัวอย่างพิสูจน์ให้เห็นว่า การเป็นกวีนั้นผสมผสานกลมกลืนกันระหว่าง “พรสวรรค์” และ “ความวิริยะในการฝึกฝน” เป็นศาสตร์และศิลป์อันสร้างสรรค์จากปัญญาและหัวใจร่วมกัน ในด้านพระราชนิพนธ์ร้อยแก้วนั้น ทรงเริ่มต้นเรียบเรียงมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๑๐ และทรงฝึกฝนเรื่อยมา ทรงเริ่มจากเรียงความ สารคดี งานวิชาการสั้นๆ และพัฒนาต่อไปเรื่อยๆ ตามลำดับความรู้ที่เพิ่มพูนขึ้น พระราชนิพนธ์ร้อยแก้วที่มีอยู่มากคือ สารคดีเสด็จเยือนต่างประเทศ ซึ่งเรื่องแรกก็คือ “การเดินทางไปร่วมพิธีพระบรมศพพระ

เจ้ากุสตาฟที่ ๖ อดอล์ฟ” นอกจากนี้ยังทรงมีพระราชนิพนธ์ที่แปลจากภาษาจีน เช่น นวนิยายเรื่อง **ผีเสื้อ** จากเรื่องหุเตี้ย ของ หวังเหมิง นักประพันธ์ชื่อดังของจีน **หยกใสร้ายคำ** อันเป็นกวีจินโบราณจำนวน ๓๔ บท เป็นต้น ซึ่งภาษาจีนนี้ใช้จะเรียนกันง่าย ๆ ส่วนใหญ่จะลึกลับเสียดกลางคัน แต่พระองค์กลับทรงศึกษาและฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอจนอ่าน พูดและเขียนได้คล่อง

ในด้านพระนามแฝง มี ๔ พระนาม ซึ่งได้รับสั่งถึงที่มาของพระนามด้วย คือ **ก้อนหิน-ก้อนกรวด** ก้อนหินคือพระองค์เอง รับสั่งว่าเพราะพระองค์ท่านตัวโตเลยใช้ชื่อก้อนหิน ใช้ร่วมกับก้อนกรวดคือ กุณฑิกา ไกรฤกษ์ ที่ตัวเล็กกว่า **แวนแก้ว** เป็นชื่อที่ทรงตั้งขึ้นเอง เพราะตอนทรงพระเยาว์มีชื่อว่า ลูกแก้ว และทรงโปรดเพลงน้อยใจยาที่นางเอกชื่อ แวนแก้ว **หนูน้อย** เป็นชื่อเล่นที่เรียกในครอบครัวว่าน้อย เลยใช้พระนามแฝงว่า หนูน้อย และ **บันดาล** เป็นคำที่ผุดขึ้นมาในสมอง ไม่มีเหตุผลอะไร

ลายสือศิลป์พู่กันจีน ซึ่งเป็นอีกหนึ่งในพระอัจฉริยภาพของพระองค์ในการเขียนหนังสือจีนด้วยพู่กัน ดังลายสือผีพระหัตถ์ที่เขียนว่า “เซ็ง ไช่ว อู่ เจียง” แปลว่า “ทรงพระเจริญยิ่งยืนนาน” ที่ประดับเด่นเป็นสง่า ณ ชุมประตู่เฉลิมพระเกียรติ ๖ รอบพระชนมพรรษา ณ บริเวณวงเวียนโอเดียน

ในด้านศิลปะ **ภาพวาดการ์ตูน** ทรงเขียนไว้มากมาย หลายลักษณะ ล้วนสื่อความคิดจินตนาการ อารมณ์ขันจากใจสู่ใจได้อย่างน่ารักและสนุกสนาน เช่น ภาพช้อปปิง ที่ล้อถึงการซื้อของมากมายจนต้องใช้ปากคาบ หรือภาพการ์ตูนล้อพระองค์เองที่ทรงวาดประกอบ ในพระราชนิพนธ์ **“คนแขนหัก”** ที่ลงโฉมตีพิมพ์สุดสัปดาห์เมื่อเร็ว ๆ นี้

นอกจากพระราชนิพนธ์ดังกล่าวแล้ว ยังทรงเป็นนักร้อง **นักดนตรีไทยที่มีความสามารถรอบด้าน** ทรงพระราชนิพนธ์เนื้อเพลงไทยไว้หลายเพลง รวมทั้งเพลงลูกทุ่ง ซึ่งเพลงแรกก็คือ “ส้มตำ” ที่เรารู้จักกันดี และยังทรงมี **งานปั้น** อีกจำนวนหนึ่ง ณ สถาบันการศึกษาและโรงงานเซรามิคหลายแห่ง ทรงเขียน **ภาพจิตรกรรม** ไว้ถึง ๑๐๐ ภาพ เช่น ภาพกลับบ้านเกิด มีตรภาพ รวมถึงภาพจิตรกรรมที่วัดท่าสุทธาวาส และวัดอัมพวันเจติยาราม อันเป็นงานศิลป์ที่งดงามยิ่ง

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้พระราชทานพระราชูปถัมภ์อันหลากหลาย และประกอบพระราชกิจมากมายเพื่อช่วยอนุรักษ์ **พัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทยให้เป็นสมบัติของชาติอย่างยั่งยืน** ทั้งในเรื่องการช่างไทย ดนตรีไทย นาฏศิลป์ งานพิพิธภัณฑสถาน โบราณสถานในภูมิภาคต่างๆ ตลอดจนเรื่องอาหารไทย และวิถีชีวิตไทยในด้านอื่นๆ เช่น ด้านสุขภาพอนามัย ด้านสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือเด็กพิการและด้อยโอกาส ฯลฯ โดยเฉพาะทรงพระราชทานพระราชูปถัมภ์แก่เหล่าศิลปินน้อยใหญ่มากมาย ทั้งศิลปินแห่งชาติ ศิลปินพื้นบ้าน ศิลปินเพลงลูกทุ่ง ฯลฯ เช่น เสด็จไปเป็นประธานในงานด้านวัฒนธรรม เสด็จไปเยี่ยมเยียนศิลปินที่เจ็บป่วยหรือพระราชทานของเยี่ยม พระราชทานรางวัลแก่ศิลปิน เป็นต้น ซึ่งพระมหากรุณาธิคุณดังกล่าวล้วนสร้างขวัญกำลังใจและก่อให้เกิดการตื่นตัวในวงการศิลปวัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง **ทรงเป็นปราชญ์ทางภาษาวรรณคดี ประวัติศาสตร์ โบราณคดีและพิพิธภัณฑวิทยา** อีกทั้งได้พระราชทานปัญญาความรู้ในเรื่องเหล่านี้แก่วงวิชาการ ที่สำคัญยิ่งก็คือ ได้พระราชทานพระราชดำริเกี่ยวกับการบริหารจัดการงานวัฒนธรรม ทั้งในด้านการอนุรักษ์ พัฒนา การปลูกฝังเผยแพร่ การถ่ายทอดสืบสาน และการจัดเก็บข้อมูลต่างๆอย่างเป็นระบบอีกด้วย

พระมหากษัตริย์คุณและพระเกียรติคุณของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี
หากจะกล่าวโดยสรุปคงต้องยกกลอนเทิดพระเกียรติของ นายประสิทธิ์ รุ่งเรืองรัตนกุล มาดังนี้

หนึ่งนักปราชญ์อัจฉริยะรัตนโกสินทร์

หนึ่งคีตศิลปินปิ่นสยาม

หนึ่งกวีลีลาสง่างาม

หนึ่งนงรามวิจิตรศิลป์ระบิลไกล

ดุษฎีแก้วแก้ววชิระยับฟ้า

“เทพรัตนนา” แห่งรัฐวิวัฒน์สมัย

ชุบชีวิตศิลปะวัฒนธรรมไทย

เกริกเกรียงไกรคู่หล้าคู่ฟ้าดิน

.....